

Ida-Virumaa tööturu seis ja tulevikusuundumused.

Koostanud: Ida-Virumaa Ettevõtluskeskus SA

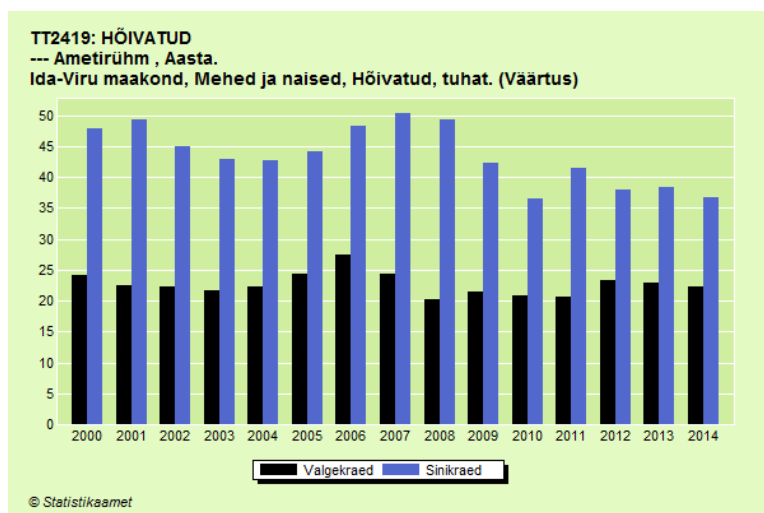
Sissejuhatus

Käesolev analüüs annab olemasolevate valdkonnaga seotud analüütiliste ja strateegiadokumentide ning Statistikaameti ja Töötukassa andmete alusel hinnangu Ida-Virumaa tööturu praegusele seisule ja tulevikusuundumustele.

I. Tööturu olukord Ida-Virumaal

Ida-Virumaal oli 2014 aastal tööturul hõivatuid kokku 58,9 tuhat inimest (Statistikaameti andmetel). Põhilisteks hõive valdkondadeks (üle 1000 hõivatu) oli 2013 aasta seisuga Ida-Virumaal: põlevkivi kaevandamine, keemiatööstus, masinate ja seadmete paigaldamine, metallitööstus, elektrienergeetika, ehitus, veondus, rõivatootmine, jaekaubandus, kinnisvaraalaane tegevus, tervishoid.

Hõivatutest oli sinikraesid 36,7 tuhat ja valgekraesid vastavalt 22,2 tuhat inimest.

Hõivatute dünaamika Ida-Virumaal 2000-2014. Statistikaamet

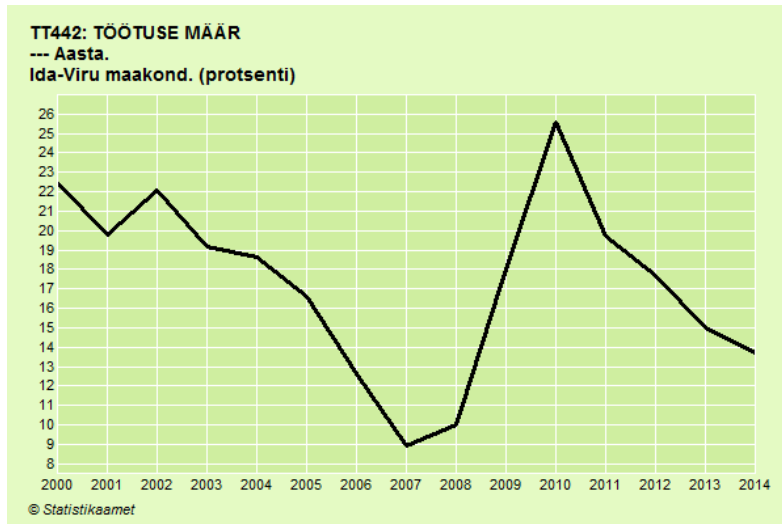
Sinikraede arv on maakonnas kahanemas ning valgekraede osakaal kasvamas, kuid Eesti keskmine tase on veel saavutamata¹.

Registreeritud töötuid oli maakonnas seisuga 31.05.2015 5782 inimest, sealjuures 2015 aasta esimeses kvartalis registreeriti uusi töötuid 3351. Vakantse oli Ida-

¹ Eestis 2014 sinikraesid 51,1% ja valgekraesid 48,9%; Ida-Virumaal vastavalt sinikraesid 62,31% ja valgekraesid 37,69%

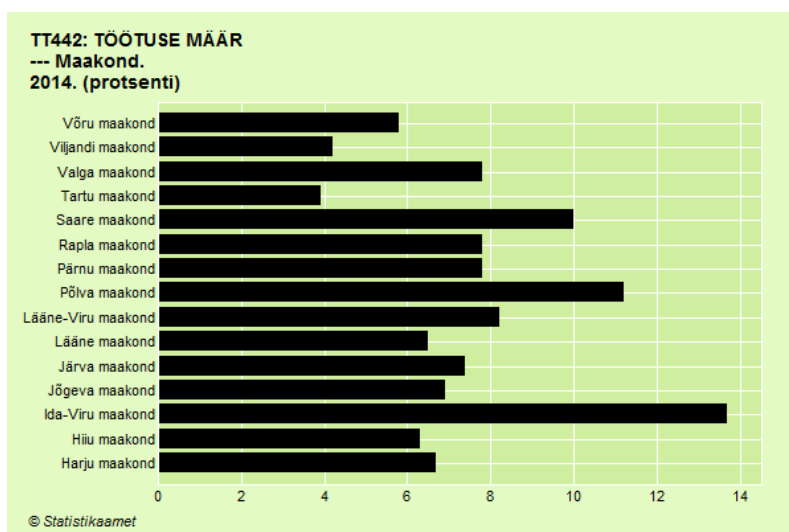
Virumaa tööturul sama kuupäeva seisuga 486 (Töötukassa andmetel). Seega võib järeldada, et tervikuna on tööjõud Ida-Virumaal kättesaadav.

Töötuse määr maakonnas Statistikaameti andmetel viimastel aastatel langeb, kuid arvestades naftahinna langust ning Venemaa turismituru kahanemist ei pruugi see niimoodi jätkuda.

Töötuse määr Ida-Virumaal 2000-2014. Statistikaamet

Vaatamata viimaste aastate langusele on töötuse määr võrreldes teiste Eesti piirkondadega endiselt kõrge, ulatudes 2014 aastal 13,7%-ni. Maakonna hõivepilti moonutab teatud määral ka see, et palju piirkonna tööjõudu käib tööstuslikul tööll Tallinnas, Rakveres, Venemaal² ja mujal. Kui maakonnas oleks võimalik neile pakkuda sarnase palgatasemega töökohti otsustaksid need inimesed tõenäoliselt vähesema reisimise kasuks ning töötaksid samuti Ida-Virumaal.

Töötuse määr Eesti maakondades 2014. Statistikaamet

² KOV hinnangul Venemaal ca 600 inimest, Tallinnas ca 300 inimest

Kõrge tööpuuduse tase Ida-Viru maakonnas tõstatab vajaduse uute töökohtade loomise järele. Tuginedes Eesti Regionaalarengu strateegiale 2014-2020 (https://www.siseministerium.ee/sites/default/files/dokumendid/eesti_regionaalarengu_strateegia_2014-2020.pdf lk.26; lk. 30) saab perspektiivsete valdkondadena töökohtade loomiseks Ida-Virumaal pidada maakonna soovituslikke spetsialiseerumisvaldkondi - põlevkivienergeetika, keemiatööstus, logistika, turism.

II. Tuleviku tööjõuvajaduse suundumused Ida-Virumaal

Ida-Virumaal 2011 aasta lõpus Tallinna Tehnikaülikooli Eesti Tulevikuuuringute Instituudi, Cumulus Consulting OÜ ja Nutifikaator OÜ poolt läbi viidud töö „Regionaalse haridusvõrgustiku perspektiivse väljaarendamise kava meetodika väljatöötamine Ida-Virumaa näitel.“

(https://riigikantselei.ee/sites/default/files/content-editors/TOF/TOF_uuringud/15_loppraport_ida-virumaa_haridusvork.pdf Lisa 2. Lk. 64-67) raames hinnati ka maakonna tuleviku tööjõuvajadusi. Töö³ toob välja tendentsi töökohtade arvu vähenemiseks Ida-Virumaal lähtuvalt eelkõige ehituse, tekstiilitööstuse ja rõivatööstuse valdkondade trendidest. Teisalt määratletakse maakonna perspektiivsed töökohtade arvu kasvualad: keemiatööstus, tervishoid-sotsiaaltöö, turismimajandus ja sellega seotud kinnisvaraarendus, sadamamajandus ning sellega seotud tugivaldkonnad.

Ida-Virumaa tuleviku tööjõuvajaduse hinnangu kohaselt on kahanevate tegevusalade mõju leevendamiseks hädavajalik panustada uute töökohtade loomisesse kasvualadel.

Rahandusministeeriumi ja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi majandusülevaade 2014

(https://www.mkm.ee/sites/default/files/majandusylevaade_2014.pdf lk.29-31) sedastab, et keemiatööstuses⁴ pole tootmismahude kasv toonud kaasa märkimisväärset tõusu töökohtade arvus ning mahajäämus juhtivatest riikidest selles valdkonnas on endiselt suur. Sektoris tervikuna praeguse seisuga tööjõuvajaduse kasvu ei prognoosita. Transpordisektori arengute kohta sedastab majandusülevaade, et Sillamäe sadama kaubamahud endiselt kasvavad.

Eesti Konjunkturiinstituudi väljaanne Konjunktuur 1 (192) 2015 tõdeb, et keemiatööstuse ettevõtted ise töökohtade arvu kasvu ei prognoosi. Logistikavaldkonna ettevõtted plaanivad pigem töötajate arvu vähenemist.

³ Tööjõuvajaduse prognoosi koostas Erik Terk Tallinna Ülikooli Eesti Tulevikuuuringute instituudist

⁴ Üle poole Eesti keemiatööstusest asub Ida-Virumaal.

https://www.mkm.ee/sites/default/files/konjunktuur_nr_1_192_marts_2015.pdf
lk. 19; lk 40)

Eeltoodu võimaldab püstitada Ida-Virumaa seisukohalt kaks ülesannet - keemiatööstuse ettevõtete tootlikkuse suurendamine ning tehnoloogia taseme tõstmine, mida tegutsevad ettevõtted saavad ise ellu viia ning uute kõrgema tehnoloogia tasemega keemiatööstusettevõtete rajamine põhiliselt väliskapitali toel, mida saab teostada läbi spetsiifiliste tööstusalade rakendamise Ida-Virumaal, kui keemiatööstusele orienteeritud maakonnas. Sillamäe sadama kaubamahtude kasv, samuti kui maakonna geograafiline asend loovad eeldused logistikavaldkonna ettevõtete rajamiseks, samas arvestades logistikavaldkonna efektiivsuse kasvule orienteeritud tehnoloogilise arengu suundumusi, siis sealgi kasvab tulevikus vajadus pigem kõrge kvalifikatsiooniga spetsialistide järele, kes suudavad opereerida IKT baasil rajatud robotiseeritud käitlemissüsteeme.

Üheks oluliseks suundumuseks, mis tulevikus mõjutab Ida-Virumaa tööturгу on Poliitikauuringute keskuse PRAXIS poolt 2011 aasta lõpus avaldatud uurimuse „Energeetika tööjõu uuring“

(http://www.praxis.ee/fileadmin/tarmo/Ettekanded/ENTU_loppraport_10_10_2011.pdf lk. 102-104) kohaselt vajadus asendada energeetikasektoris pensioneeruvat tööjõudu. Kokku on Eesti energeetikasektoris vaja 10 aasta jooksul 6600-7000 töötajat (põhiliselt olemasolevate töötajate asendamise vajadusest tulenevalt), samas kogu Eesti energeetikasektori töökohtade arvu kasv jääb PRAXIS-e hinnangul tõenäoliseima arengutsenaariumi kohaselt 550 töökohta piiresse 10 aasta jooksul terve Eesti kohta.

Ida-Virumaale tähendab see pigem energeetikasektori töökohtade arvu püsimist enam-vähem samal tasemel või arvestades langenud nafta hinnast tulenevat survet ettevõtjatele oma tootmiserfektiivsust parandada hoopis töökohtade koguarvu kokkutõmbamist.

Kokkuvõtvad järeldused

Majanduse arengut pidurdavad praeguse majandusstruktuuri juures Ida-Virumaal kaks põhilist väliskeskonnast tulenevat tegurit:

- Nafta hinna langus maailmaturul⁵, mis toob kaasa surve Ida-Virumaa põlevkiviõli tootmisele ning, mille tulemusena on õlitootjad olnud juba sunnitud koondama töötajaid ning korrigeerima ka oma tulevikuplaane
- Vene rubla kursi langus⁶ ning Venemaa tegevus oma väljapoole suunduvate turismivoogude kärpimiseks⁷. See toob kaasa Vene turistide voo kiire ja järsu

⁵ OPEC andmetel barrelihindad 2013 aastakeskmise 105,87 USD; 2014 aastakeskmise 96,29 USD ning 2015 senini aastakeskmise 53,94 USD

väheneb, survestab turismiteenuste pakkujaid ning võib tuua kaasa koondamisi ka selles sektoris.

Nende negatiivsete trendide kompenseerimiseks tuleb Ida-Virumaal mitmekesistada majandusstruktuuri läbi spetsialiseeritud tööstusalade rakendamise ning turismisektoris suurendada teiste turgude osakaalu, mis kompenseeriks languse Vene turul.

Sisemistest teguritest on pärssivaimaks eelkõige demograafilised suundumused⁸.

Majanduskeskkonna üheks olulisemaks probleemiks on maakonna rahvaarvu vähenemine ja rahvastiku vananemine. Nende protsesside pidurdamiseks tuleb maakonnas luua atraktiivseid töökohti, mis pakuksid kohalikele inimestele rakendust ning seeläbi vähendaksid väljarännet maakonnast kui ka innustaksid spetsialiste väljastpoolt maakonda tulema Ida-Virumaale tööle ning perspektiivis ka elama. Seda saab pakkuda teadvustatult kõrgema lisandväärtusega töökohtade loomine Ida-Virumaal läbi tööstusalade arendamise, loomemajanduse inkubatsiooni ning elukeskkonna kvaliteedi kasvule suunatud turismiteenuste sektori arendamise.

Teiseks oluliseks väljakutseks tuleviku tööturu vajadustele vastamiseks on asjakohase hariduse andmine tulevastele töötajatele. Selles osas on maakonnas head eeldused läbi kolme kutseõppeasutuse olemasolu (Ida-Viru Kutsehariduskeskus, Sillamäe Kutsekool, Narva Kutseõppekeskus) ning kolme rakenduskõrgharidust pakkuva õppeasutuse olemasolu (TTÜ Virumaa kolledž, TÜ Narva kolledž, Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli Kukruse struktuuriüksus). Õppeasutused töötavad koostöös ettevõtjate, maakonna ettevõtlus- ja arendusorganisatsioonidega ning Töötukassaga.

Eeltoodut kokkuvõttes saab järeldada, et kõrge tööpuuduse tingimustes ning olukorras, kus maakonnas praegu toimivates ettevõtetes olulist töökohtade arvu kasvu ei ole oodata, on maakonna majanduse elavdamiseks, elanike heaolu kasvatamiseks ning negatiivsete rändeprotsesside leevendamiseks otstarbekas investeerida uute atraktiivsete töökohtade loomiseks tööstusalade rajamisse⁹ samuti kui teenindussfääri töökohtade loomiseks ning teenuste paketi mitmekesistamiseks turismisektori arengusse. Tööjõu puudus Ida-Virumaal praegu kavas olevate tööstusalade rakendamist ei ohusta.

⁶ Ca 45 rubla 1 euro eest 2014 aasta suvel kuni ca 60 rubla 1 euro eest 2015 suvel

⁷ Venemaa välispasside väljastamise hinna tõstmine oma kodanikele, teatud ametialade esindajatele välismaal puhkamise keelamine

⁸ 1990 aastal oli maakonna rahvaarv 221 807 inimest, 2015 aasta 1. Jaanuari seisuga elas Ida-Viru maakonnas 147 597 inimest

⁹ Tööstusalad rakenduvad senise kogemuse põhiselt välisinvesteeringute ning kõrgema tehnoloogia taseme toel

Allikad:

Poliitikauringute keskus PRAXIS „Energeetika tööjõu uuring.“ Okt. 2011 -
http://www.praxis.ee/fileadmin/tarmo/Ettekanded/ENTU_loppraport_10_10_2011.pdf

*Cumulus Consulting OÜ, Tallinna Ülikooli Eesti tulevikuuuringute instituut;
Nutifikaator OÜ - „Regionaalse haridusvõrgustiku perspektiivse väljaarendamise
kava meetodika väljatöötamine Ida-Virumaa näitel.“ -*
https://riigikantselei.ee/sites/default/files/content-editors/TOF/TOF_uuringud/15_loppraport_ida-virumaa_haridusvork.pdf

Eesti Regionaalarengu strateegia 2014-2020 -
https://www.siseministeerium.ee/sites/default/files/dokumendid/eesti_regionaalarengu_strateegia_2014-2020.pdf

Eesti Konjunkturiinstituut, Konjunktuur 1 (192) 2015 -
https://www.mkm.ee/sites/default/files/konjunktuur_nr_1_192_marts_2015.pdf

*Rahandusministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium -
Majandusülevaade 2014 -*
(https://www.mkm.ee/sites/default/files/majandusylevaade_2014.pdf)

Töötukassa statistika (www.tootukassa.ee)

Statistikaamet (www.stat.ee)